

Leseplan for Gausel skole

23. januar 2024

2023-24

Leseplan for Gausel skole

Gausel skole

23. januar 2024

Innhold

Forord	2
Innledning	2
Elevens stemme	2
Hovedområde 1, Begreper, ordforråd og muntlige ferdigheter	3
Hovedområde 2, Lesing	3
Hovedområde 3, Strategier	4
Hovedområde 4, Veiledet lesing gjennom stasjonsundervisning	5
Kartlegging, tiltak og tilpasset opplæring.....	6
Vedlegg.....	7
Oversikt over kartleggingsrutiner på Gausel skole (Jfr. RTI-modellen):	7
Referanser	9

Forord

Å lese er mer enn å avkode ord. Å lese er å finne informasjon i tekst, og å tolke og reflektere over det vi leser. Å lese er også å stille spørsmål til ulike tekster. Utvikling av gode leseferdigheter handler om både avkoding og forståelse. Motivasjon er en svært viktig faktor for utvikling av gode leseferdigheter.

Et godt klassemiljø ligger til grunn for all god læring. Elevene må være i et miljø der det å lese forbindes med gode fellesopplevelser, mestring og glede. Det må være et miljø der ulikhet i ferdigheter, tanker og refleksjoner verdsettes, og det oppleves som trygt å feile.

Innledning

Denne planen skal bidra til et mer systematisk og målrettet arbeid med lesing på Gausel skole.

Lærerne må sørge for at elevene vet hva som skal læres og hva som forventes av dem. Elevene må få tilbakemeldinger som forteller dem hva som er kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen, og få råd om hvordan de kan forbedre seg. Lærerne må involvere elevene i læringsarbeidet ved at de får vurdere eget arbeid og utvikling.

Arbeidet konsentreres rundt 4 hovedområder:

- Begreper, ordforråd og muntlige ferdigheter
- Lesing
- Strategier
- Veiledet lesing gjennom stasjonsundervisning

Disse 4 hovedområdene går som en rød tråd gjennom arbeidet med lesing på alle trinn.

Elevens stemme

Leseplanen bygger på verdiene i Stavanger kommunes strategi for samarbeid med barn, og legger til grunn et felles syn på barn:

- Barn har mye kunnskap om livet sitt og er like mye verdt som voksne.
- Barn gjør så godt de kan ut fra hvordan de har det inni seg.
- Barn må bli forstått bak oppførsel, smerteuttrykk og diagnoser
- Barn må bli trodd på og tatt på alvor og de trenger kjærighet

Dette innebærer at elevene skal bli hørt, få informasjon, få si sin mening og være med på å ta avgjørelser i forhold som angår dem tilpasset alder og modenhet. De voksne må være lyttende og engasjerte, og vise at de bryr seg.

Hovedområde 1, Begreper, ordforråd og muntlige ferdigheter

Elevene kommer til skolen med svært ulik språkkompetanse i norsk. Dette gir elevene ulike forutsetninger når de skal uttrykke seg muntlig. Skolen skal utligne og kompensere for barns ulike språklige forutsetninger og bakgrunn. Samspill og kommunikasjon må gjennomsyre skolehverdagen slik at alle naturlige situasjoner brukes til samtaler, begrepsforklaringer og utvikling av ordforråd. Elevene må få rikelig anledning til selv å bruke språket aktivt.

I arbeidet med begreper, ordforråd og muntlige ferdigheter vil undervisningen i Særskilt Norsk (SNO) ha en sentral rolle for en del elever, men det må også jobbes kontinuerlig med dette i klassene. Bruk av ordbank eller tilsvarende arbeidsmåter vil være nyttig, samtidig som det bygger en felles kunnskapsbase som binder elevene sammen som gruppe.

Nyborgs begrepslæringsmodell for systematisk begrepsinnlæring brukes i arbeidet med å lære de grunnleggende begrepene. Dette gjøres gjennom 3 faser; selektiv assosiasjon, selektiv diskriminasjon og selektiv generalisering. Metodikken egner seg for bruk både i klassene og i mindre grupper.

Arbeidet med begreper, ordforråd og muntlige ferdigheter er viktig på alle trinn. Ord- og begrepsforståelse er en helt avgjørende forutsetning for læring, leseforståelse og leseglede.

Hovedområde 2, Lesing

I begynneropplæringen vil utvikling av språklig bevissthet og innlæring/automatisering av bokstav/lyd-kombinasjoner, sammensatte grafem, morfemer og deler av ord, stå sentralt.

Språklig bevissthet handler om å oppdage at tale og skrift ikke bare har en innholdsside, men også en forside. Formsidene kan deles opp i setninger, ord, bokstaver og lyder, mens innholdssiden kan deles opp i ulike typer budskap. For elever som ikke har oppdaget språkets forside, vil bokstavinnlæring og begynnende lesing ikke gi mening.

Begynneropplæringen i lesing omfatter daglig arbeid med språkleker (Frost e.l.), rim og regler/sanger, utforskning av språket, lekeskriving, høytlesing, samtaler både om språkets forside og innholdsside, veiledet lesing m.m.

I løpet av 1. – 4. trinn skal elevene utvikle flytende og automatisert lesing. De skal gradvis kunne lese for å tilegne seg opplevelser, kunnskap og informasjon. Skolebiblioteket tilbyr et variert utvalg av bøker og litteratur som eleven kan velge ut fra egne interesser og nivå. På dette stadiet må elevene lese ofte både i skoletiden og hjemme. Elevene må få erfaring i å lese på ulike måter som høytlesing, felleslesing, stillelesing, letelesing, korlesing, lese for læringsvenn m.m. Elevene skal nå også lære å lese med innlevelse (riktig prosodi).

På mellomtrinnet skal elevene mestre flytende og automatisert lesing. Elevene skal videreutvikle lesekompetansen, lese for ulike formål og utvikle bevissthet rundt dette. De elevene som ennå ikke har utviklet flytende lesing, jobber videre med lesekompetansen ved hjelp av kompensierende, digitale hjelpemidler. Lesing er en viktig forutsetning for læring, og mellomtrinnet fokuserer mer på lesing av fagtekst og lærings/lese-strategier.

Samtidig skal elevene fortsatt oppleve leseglede, bli engasjert, undre seg, lære og få innsikt i andre menneskers tanker og livsbetingelser gjennom lesing.

Lesing er en av de grunnleggende ferdighetene i K20. Å kunne lese i de ulike fagene innebærer blant annet å sortere informasjon, analysere og vurdere form og innhold, sammenfatte informasjon i sammensatte tekster og å utforske, tolke og reflektere over faglige tekster med kritisk kildevurdering. Dette betyr at alle lærere er leselærere og må gjøre elevene fortrolige med fagspesifikke ord og uttrykk, samt lære dem å bruke språket til faglig oppsummering, resonnering og argumentasjon.

På Gausel skole gjennomføres leseprosjekt på alle trinn 2 ganger i året, hvor det ene er knyttet til faglitteratur og det andre til skjønnlitteratur. Tema for leseprosjektene kan ta utgangspunkt i tema som er aktuelle på trinnet.

Hovedområde 3, Strategier

Strategier handler om at elevene utvikler forståelse for hvordan de lærer ulikt lærestoff, og har bevissthet rundt hvilke tilnæringsmåter det vil være hensiktsmessig å ta i bruk i ulike situasjoner.

Dette arbeidet starter allerede på 1. trinn, og fortsetter gjennom hele skoleløpet.

Elevene lærer å bruke lese- og læringsstrategier ved at lærer modellerer bruk av læringsstrategier i alle fag. Deretter gjør elevene egne erfaringer ved å bruke ulike strategier som tankekart, nøkkelord, sammendrag, læresamtale, kolonnenotat, Bison m.m. Elevene skal vite hvilke strategier det er mest hensiktsmessig å bruke før, under og etter lesing, hvilke strategier som passer til hvilket lærestoff, og de skal finne ut hvilke læringsstrategier som passer best for deres måte å lære på.

Læringsstrategiene hjelper elevene til:

- å hente frem bakgrunnskunnskap
- å få struktur, orden og oversikt over kunnskapen
- å skrive faktatekst eller fortelling
- å sammenligne
- problemløsning

Elevene skal gradvis bli i stand til å reflektere over egne arbeidsmåter og jobbe med strategiene på egenhånd.

Hovedområde 4, Veiledet lesing gjennom stasjonsundervisning

Det kan være utfordrende å gi hver enkelt elev tilpasset leseopplæring i klassen. Veiledet lesing er en undervisningsform der læreren gir tilpasset opplæring ved å bruke de andre elevene som lese- og samtalestøtte. Veiledet lesing gjennomføres som en del av stasjonsundervisning. Dette er en arbeidsmåte som gir læreren mulighet til å følge opp den enkelte elev på en unik måte, samtidig som elevene får erfaring med å jobbe selvstendig.

Elevene organiseres i små grupper som forflytter seg til ulike arbeidsstasjoner på et gitt tidspunkt. Gruppene bør bestå av elever som er kommet noenlunde likt i leseutviklingen.

Forslag til stasjoner:

- **Veiledet lesing:**
Elevene leser en felles tekst høyt og får veiledning fra læreren. Leseveiledningen skjer gjennom samtaler mellom lærer og elever om ulike aspekter ved teksten. En slik arbeidsform gir læreren anledning til å ta utgangspunkt i hver enkelt elevs leseutfordringer, og gi eksplisitt undervisning i form av modellering og samtaler. Det jobbes med lesestrategier før, under og etter lesing (Jfr. Veiledet lesing av Håland og Wagner, Lesesenteret).
- **Stillelesing:**
Elevene leser stille for seg selv. De bruker bøker/tekster tilpasset sitt nivå. Dette kan være faktatekster fra ulike fag, skjønnlitteratur læreren har valgt ut eller bøker elevene selv ønsker å lese eller har lånt fra biblioteket.
- **Chromebook:**
Elevene jobber med leseforståelse eller andre tilpassede nettoppgaver fra ulike fag som lærer har tildelt dem.
- **Skrivestasjon:**
Skriftlig oppgave fra fag/emne som lærer har valgt ut fra den enkelte elevs nivå.
- **Spill og lekpregede oppgaver:**
I denne stasjonen kan elevene jobbe med alt fra kjente spill, jobbe med ulike formingsmaterialer, aktiv skole eller lek.

Oppgavene som gis på de ulike stasjonene skal samlet gi en variert tilnærming til fagstoffet og ivareta alle elevene. Veiledet lesing og stasjonsundervisning passer på alle trinn og for alle elever. Systematisk stasjonsundervisning gjør det enklere å drive variert, praktisk og problemløsende undervisning.

Kartlegging, tiltak og tilpasset opplæring

Lærerne som skal lede elevene frem mot funksjonell leseferdighet, må kjenne målet, ha kunnskap om hvordan målet kan nås og vite hvor langt elevene er kommet i sin leseutvikling. Vurdering, tilbakemelding og målrettet oppfølging av elevenes lese- og læringsutbytte må prioriteres i hele grunnopplæringen.

For å kunne gi god tilpasset undervisning må lærerne ha kunnskap om den enkelte elevs ressurser, begrensninger og faglige ståsted. Dette skaffer vi oss gjennom det daglige arbeidet, men også via kartlegginger. Den enkelte lærer gjennomfører mange ulike kartlegginger etter behov. Det kan skje i form av lesing med elever i forbindelse med stasjonsundervisning, samtale med elever eller gjennomføring av mer strukturerte kartlegginger. Skolen har utarbeidet en plan for kartlegging av grunnleggende ferdigheter i lesing, regning, engelsk, språk/begreper og sosial/emosjonell fungering. I denne planen fremgår det hvilke tester/kartlegginger alle elever eller elevgrupper skal gjennomgå til ulike tider i skoleløpet. (Jfr. vedlegg s. 7)

Tiltak for elever som strever med lesingen blir på småskoletrinnet ofte gitt i mindre grupper for så gradvis å bli erstattet av hjelp og støtte inne i klasserommet. Det blir utover i skoleløpet lagt stadig mer vekt på å hjelpe elevene til å ta i bruk gode læringsstrategier og digitale hjelpemidler, slik at de blir mer selvstendige i læringsarbeidet.

Den enkelte lærer må tilpasse leseopplæringen til alle elever. Å tilpasse opplæringen betyr å tilrettelegge med varierte vurderingsformer, læringsressurser, læringsarenaer og læringsaktiviteter slik at alle får tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Strukturerte og forutsigbare timer, bruk av åpne oppgaver, bruk av konkrete, stasjonsundervisning, bruk av læringsvenn, bruk av digitale hjelpemidler og andre tiltak i klassen vil for mange elever være avgjørende for å oppnå et godt læringsutbytte.

Vedlegg

Oversikt over kartleggingsrutiner på Gausel skole (Jfr. RTI-modellen):

Trinn :	Semester :	For alle elever: (Universell)	For noen elever: (Selektert)	For enkeltelever: (Indikert) (Spes.ped)
1.	Høst Vår	«På sporet/skolestart», (aug./sept.) ansvarlig kontaktlærer/avd.leder «Tallstart» Ansvarlig kontaktlærer/faglærer Udir. Lesekartlegging Udir. regnekartlegging	Begrepsforståelse ansv. SNO-lærer	TRAS Språk 5-6 Dynamisk kartlegging Alle Teller
2.	Høst Vår	Alle Teller (sen høst) Ansv. Kontaktlærer/faglærer Udir. Lesekartlegging Udir. regnekartlegging	Salto kartleggingsprøve, ansv. Kontaktlærer/ faglærer Salto kartleggingsprøve 2 ansv. Kontaktlærer/ faglærer	TRAS Språk 6-16 (5-6) 20 spørsmål om språkferdigheter Tallstart 1 SOL, Observasjon av lesing, Logos, deltest 1
3.	Høst	Kartleggeren i engelsk Alle Teller (sen høst) Ansv. Kontaktlærer/faglærer Udir. Lesekartlegging	Ostad strategiobservasjon	Språk 6-16 (5-6) Logos TRAS 20 spørsmål om språkferdigheter

	Vår	Udir. Regnekartlegging Udir. Engelsk		Tallstart
4.	Høst Vår	Udir. Prøve i digitale ferdigheter Alle Teller (sen høst) Ansv. Kontaktlærer/faglærer	Ostad strategiobservasjon	TRAS Språk 6-16 (5-6) Logos Tosp 20 spørsmål om språkferdigheter
5.	Høst Vår	Kartleggeren i engelsk Alle Teller (sen høst) Ansv. Kontaktlærer/faglærer Nasjonale prøver i lesing, regning og engelsk		TRAS Språk 6-16 (5-6) Logos Tosp 20 spørsmål om språkferdigheter
6.	Høst Vår	Alle Teller (sen høst) Ansv. Kontaktlærer/faglærer		TRAS Språk 6-16 (5-6) Logos Tosp 20 spørsmål om språkferdigheter
7.	Høst Vår	Alle Teller (sen høst) Ansv. Kontaktlærer/faglærer	Skjema for vurdering av leseferdigheter Skjema for vurdering av	TRAS Språk 6-16 (5-6) Logos Tosp 20 spørsmål om språkferdigheter

			skriftlige ferdigheter	
			Skjema for vurdering av muntlige ferdigheter	

I tillegg kommer foreldreundersøkelse SFO på 2. trinn, foreldreundersøkelse skole 3. og 6. trinn og elevundersøkelsen på 7. trinn.

Referanser:

Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020

Handlingsplan for spesialpedagogisk arbeid på Gausel skole

Leseloseboka av Liv Engen og Lise Helgevold, Cappelen Damm 2017

Strategi for samarbeid med barn, Stavanger kommune 2021

Lesesenteret UiS sine nettsider.

Veiledet lesing av Håland og Wagner, Lesesenteret